

Menneen talven lumia

Osmo Maksimainen

Menneen talven lumia

Menneen talven lumia

Osmo Maksimainen

© 2025 Osmo Maksimainen

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B,
00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,
22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-1126-2

1. Yllättävä kysymys	7
2. Onko itkuun aihetta?	12
3. Oi, vai voi niitä aikoja?	16
4. Viesti haudan takaa	21
5. Mihin tarpeeseen?	27
6. Liikaa vai sopivasti?	31
7. Paikallisen demokratian hinta	36
8. Alkoholia ja ongelmia	43
9. Hyvinvointiyhteiskunnan pelastaminen	46
10. Alan tulevaisuus	51
11. Usko ja kuolema	54
12. Minkä ilotta oppii, sen surutta unohtaa	59
13. Ei ole minun juttu	62
14. Median murheita	65
15. Yhteistyökumppanit	67
16. Bussikuskin murheet	70
17. Joulun ja toivon sanoman odotusta	73
18. Venäjälle	76
19. Petroskoissa	80
20. Valtio olemme me, vai?	87
21. Henkilökohtaista	91
22. Ruotuun	98
23. Itsenäisyydestä ja sen reunailmiöistä	101
24. Tiimit	109
25. Miten alkaisin?	115
26. Työelämäyhteistyötä	121
27. Miten jatkaisin?	125
28. Opso	130
29. Tasavallassa kaikki hyvin?	135
30. Budjetti	141
31. Orastava suhde	145
32. Työtä, vai tuottavuutta?	149
33. Nostalginen ja melankolinen mies	158

34. Seminaari organisaatiosta	161
35. Piinaviikko	165
36. Laadukasta toimintaa	170
37. Lakot, lakkovahdit ja media	177
38. Suomi sata vuotta	183
39. Ei ole helppoa	188
40. Laituri kuivalla maalla	194
41. Osattiin tämä jo Antiikin aikaan	201
42. Kalliit on laulujen lunnaat	203
43. Muistikuvia menneistä	212
44. Epilogi	218

1. Yllättävä kysymys

Oli lokakuun alun aurinkoinen, mutta silti viileä ja kuivan kolea päivä, kuten näillä leveysasteilla yleensä on tähän vuoden aikaan. Aurinko antaa valoisuuden, mutta kesän lämpö siitä tyystin puuttuu. Myös taivaan sini on erilainen kuin alkukesän päivinä, jolloin se näyttää melkein Suomen lipun siniseltä. Syksyn myötä hehku häviää ja jäljelle jää kalvas vaalea sinisyys. Kun taivas on sama kuin myös katselupaikka niin kesällä kuin syksyllä, selitys ilmiölle on säätieilijöiden mukaan se, että aurinko on alhaalla horisontissa, jolloin sen säteet joutuvat kulkemaan pidemmän matkan läpi ilmakehän, joka hajottaa tehokkaammin lyhytaaltoista sinistä valoa. Saattaahan ilmiössä olla osin myös kysymys *kauneus on katsojan silmissä* -ilmiöstä, eli alkukesän yleinen väriloisto saa taivaankin näyttämään tummemman siniseltä.

Max oli rapsuttelemassa kesän viimeisiä koivunlehtiä kesämökkkinsä pihamaalta. Niitä riitti syksyisin haravoitavaksi kyllästymiseen asti sen vuoksi, että tontilla kasvoi pelkästään koivuja. Mutta pitikö tuulen pyörittää ne kaikki mökin nurmikolle, hän mietti lapioidessaan niitä puutarhakärriin kuska- takseen ne tontilla kauempana sijaitsevaan kuoppaan. Se oli syntynyt rakennusaikaan, kun täyttömaata oli tarvittu rannan kunnostukseen.

Ehdittyään varaston nurkalta kuopalle vievän polun pää- hän taskussa oleva puhelin piippasi. Max ei vastannut salai- siin numeroihin, joiden taakse yleensä kaupustelijat piiloutuivat. Jos ei omalla tai firmansa nimellä kehdannut esiintyä, niin tuskinpa soittajalla kovin tärkeää asiaa minulle lienee, oli hänen perustelunsa vastaamattomuudelle. Tällä kertaa palvelu kertoi soittajan nimen, joka oli Maxille kaukaisesti

tutun tuntuinen, joten hän painoi vihreää luurin kuvaa, nosti puhelimen korvalleen ja kertoi nimensä.

– Täällä Maltillisen Sekoomuksen piirisihteeri Matias Viitahalmes hyvää syksystä päivää, kuului selkeä artikulointi Maxin korvaan. Sitten tuli nykylukituksen tyypillinen lause: – Soitinko huonoon aikaan tai paikkaan, voin soittaa uudelleen myöhemmin, jos nyt ei ole teille sopiva hetki pieneen keskustelutaukioon?

Eläkeläisen kiireet ovat suhteellisia, joten ehtiikään tuon kärrin tyhjentämään myöhemminkin, tuumii Max mielessään lähtiessään kävelemään kohti päärakennuksen verantaa samalla ihmetellen, mitä asiaa jonkun puolueen toimistijalla hänelle voisi olla. Ääneen hän sanoi sinutellen hetken olevan yhtä sopivan kuin huomenna samaan aikaan, joten jatkaa vaan.

Matias ei heti rykäissyt asiaansa toisen korvaan, vaan aloitti pohjustuksen kauempaa.

– Olet kirjoitellut paikallisen lehden mielipidesivuille mielenkiintoisia artikkeleita, eikö totta, hän uteli.

Max myönsi lyhyesti noin tapahtuneen, muttei tarkoittanut vastauksella ottaa kantaa niiden mielenkiintoisuuteen.

– Olet myös julkaissut omakustanteisia kirjoja, jatkoi Matias. Hän ei kuitenkaan kertonut, oliko lukenut ne.

Max päätti katkaista toisen kyselytulvan ja otti aloitteen itselleen esittämällä vastakysymyksen:

– Molemmat havaintosi pitävät paikkansa, olen niitä aikaini ratoksi kirjoitellut, mutta mikä niissä jutuissa on noin ollut mielestäsi mielenkiintoista? Melkein kaikissa kirjoituksissa olen lähinnä pyrkinyt ilakoimaan politiikan ja poliitikkojen kustannuksella, joten taustasi huomioiden sinun luulisi niitä enemmän kiroillen lukevan, jos yleensä luet niitä.

– Totta tuo sanomasi alkuosa, totta, mutta tarkoitan tekstiesi talouspoliittista näkemystä. Ei se niin kaukana ole edus-

tamani tahon linjasta, on vain suoraviivaisemmin esitetty. Huutia annat ansaitusti niille vasemmiston talousopeille, joissa velat muuttuvat saataviksi, kunhan vain sitä ensin valtiolle riittävästi otetaan.

Tuo piti toki paikkansa, ajatteli Max taas mielessään. Ääneen hän vain myönsi:

– Toki noin, vasemmalla kun talousosaaminen ja laskutaito on huonompaa, jos mahdollista, kuin edustamassasi puolueessa.

Matias kunnioitti saamiaan kiitoksia hetken hiljaisuudella. Kirosi vain mielessään, että Max taisi olla ikävämpi persoona, kuin kirjoituksista saattoi päätellä. Ehkä lehden toimitus oli siistinyt tekstejä hieman salonkikelpoisemmiksi. Tuota hän ei käynyt kuitenkaan Maxilta kyselemään.

– Kun noista taustoista olemme päässeet melkein yksimielisyyteen, niin varmaan haluat kuulla, miksi soitan?

– Kerro vaan, jos vielä lyhyen keskustelumme jälkeenkin asiasi on ajankohtainen.

– Politiikkaa seuraavana tiedät hyvin, että kunnallisvaalit ovat seuraavana tulossa ja kaikilla puolueilla on parasta aikaa ehdokashankinta käynnissä. Olemme piiritoimistolla kartoittaneet potentiaalisia uusia ehdokkaita ja nimesi on eri yhteyksissä noussut esille. Sinähän olet kirjoilla maakunnan keskustaupungissa, joten pyytäisimme sinua harkitsemaan siellä ehdokkuutta puolueemme listoilla.

Ensin Max hölmistyi. Sitten häneltä pääsi nauru, niin absurdilta ehdotus hänestä kuulosti. Nopeasti hän lopetti nauramisen ja sanoi: – Anteeksi, tuli niin outo ehdotus, että ensireaktio oli tuo, jonka juuri kuulit. Oletteko puolueessa ehdotuksen kanssa tosiaan vakavissaan liikkeellä? Tuskin muutama mielipidekirjoitus on riittävä peruste ehdotukselle. Hieman perusteita lisää kiitos, jos niitä on.

– On niitä, olet insinööri ja sinulla on erinomainen tieto ja kokemus yrittämisestä ja sen hallinnosta. Jostain syystä ei insinöörejä kunnallishallinnossa liikaa ole, päin vastoin. Pelkästään julkisen sektorin edustajia lähinnä sosiaali- ja terveyspuolelta toki on tarjolla, mutta nyt sen osan siirryttyä kunnista erilliseksi itsenäiseksi yksiköksi kuntien ja kaupunkien puolella kokonaisuus heidän myötänsä vääristyy.

– Jossain kirjoituksessa käsittelin kunnallishallintoa, eikä se tapahtunut ollenkaan silkkihansikkaat käsissä. Eikä käsitykseni aiheesta ole miksikään muuttunut. Voisin aiemmin kirjoittamani kiteyttää nyt muotoon, että sille pitäisi tehdä sama kuin mitä olin tekemässä ennen soittoa.

Mistä Matias olisi voinut tietää mitä Max oli ollut tekemässä hetki sitten. Niinpä hänen oli pakko kysyä, mitä se sellainen kunnallishallinnolle sopiva tekeminen hetki sitten oli ollut, osaten jo kuitenkin jotain tylyä tekstiä odottaa.

– Käräisin ylimääräisiä roskia montun reunalle, kuului vastaus pienen naurun saattamana.

Matiasta ei naurattanut. Tämä keskustelu ei nyt edennyt ollenkaan siihen suuntaan ja tapaan, joita hän oli ennen soittoaan toivonut.

Max puolestaan mietti, antoiko hän liian tylyjä ja väärin ymmärrettävissä olevia vastauksia, joten hän liennytti:

– En tietenkään tarkoita montun reunalle viemisellä samaa kuin sillä sanonnalla on joskus annettu ymmärtää. Tarkoitan sillä kunnallishallinnon rakenteita ja käytänteitä, joissa voisi olla tuulettamisen tarvetta.

Matias huokaisi helpotuksesta. Kunnallishallintoa vuosia läheltä seuranneena samanlaisia ajatuksia oli väistämättä tullut joskus hänenkin mieleensä, mutta työnsä puolesta hän ei niitä voinut tuoda julki samalla suoraviivaisuudella kuin Max hetki sitten teki.

– Okei, okei, Matias sanoi tietämättä juuri itsekään mille hän myötämielinen oli. – Palataksemme alkuperäiseen kysymykseeni koskien ehdokkuuttasi tulevissa kunnallisvaaleissa puolueemme listoilla, et puheittesi perusteella vaikuta ajatuksesta kovin innostuneelta?

Max mietti hetken vastausta.

– Kyllä tulkintasi tuntuu oikealta. Seuraan kyllä politiikkaa tiiviisti ja sen perusteella kirjoitan siitä vinoilevia, sarkastisia ja ironisia juttuja, tai ainakin yritän jotain sellaista. Luulisin, että menemällä mukaan järjestelmään sisälle vähäinkin uskottavuuteni olisi kyseenalaista, sekä politiikassa, että kirjoittamisessa. Toiseksi, epäilen, että minun pitäisi sitoutua jonkin sorttiseen ryhmäkuriin ja se kuulostaa minulle kovasti vieraalta ajatukselta. Niin ollen saisimme vain molemmat siitä ongelmia itsellemme, eikä asia ole sen arvoinen. Ja vielä, asiaan kai pitäisi olla sisäistä paloa ja se minulta puuttuu.

Matias kunnioitti saamaansa perusteltua vastausta hetken hiljaisuudella.

– Ymmärrän näkökulmasi. Ne ovat selkeitä ja uskottavia ja kiitän niistä, koska eihän sinulla niiden minulle kertomiseen mitään velvollisuutta ole. Silti puolueen kannalta harmi, koska tilausta sinun tyyppisellesi ehdokkaalle olisi. Siitä syntyikin jo uusi ajatus: tunnet näiltä seuduilta hyvin alasi ihmisiä, joten tuleeko sinulle mieleen ketään potentiaalista ja mahdollisesti asiasta kiinnostunutta henkilöä?

Maxilla ei ollut mitään syytä, miksei voisi auttaa miestä maässä, joten hetken mietinnän jälkeen hänelle tuli mieleen vanha tuttavansa Timo Mäntykorpi, joka voisi olla kiinnostunut asiasta. Hän etsi puhelimestaan Timon puhelinnumeron, kertoi sen Matiakselle ja pyysi mahdollisen yhteydenoton aikana kertomaan häneltä terveisiä.

2. Onko itkuun aihetta?

Timo sulki hämmentyneenä puhelimen. Mielentilan oli aiheuttanut Matias Viitahalmeen esitys ehdokkuudesta seuraavissa kunnallisvaaleissa edustamansa puolueen listoilla. Hän myös kirosi mielessään Max Olarin, koska Matias oli kertomansa mukaan saanut yhteystiedot ja suositukset häneltä. Asiaan vielä palattaisiin Maxin kanssa heidän seuraavassa tapaamisessaan.

Puhelun aikana Matias oli perusteluiksi ehdokkuudelle esittänyt Timon koulutus- ja työkokemustaustan. Kuuluihan kuntien tehtäviin toisen asteen ammatillinen koulutus ja olihan se ollut vuosikymmeniä Timon toiminnan keskiössä.

Timo toki tunsikin kunnallishallinnon periaatteita oppilaitoksen hallinnon kautta, olihan sen taustalla kuntayhtymä, mutta ei suoraan kuntien ja kaupunkien sisältä päin katsottuna, ja sen hän myös kertoi Matiakselle. Hän ei kuitenkaan heti kieltäytynyt eikä myöntynyt ehdotukseen, joten Matias oli hetki sitten tulkinnut keskustelun muotoon:

– Kun et heti kieltäytynyt, jos et innostunutkaan ehdotuksestani, niin voisimmeko ottaa asiassa aikalisän? Sinä punnitset rauhassa ehdotustani ja ehtojasi mukaan lähtemisestä. Lisäksi sinä sen aikana tutustuisit paremmin kunnallishallintoon ja halutessasi tekisit muistiinpanot mieltä askarruttavista asioista. Uskon vahvasti sinun tietävän suuren osan kunnallishallintoon kuuluvista asioista tulevan lainsäädännön kautta, mutta eihän se tietenkään estä niiden tarkastelua ja arvioitua. Me palaisimme asiaan uuden keskustelun myötä parin viikon kuluttua.

Tuon pidemmälle ei kumpikaan voinut puhelimesta asia-
sa edetä, joten Timo oli suostunut aikalisään ja he sopivat
lounastapaamisen parin viikon päähän molemmille tuttuun ja
hyvästä kalaruosta tunnettuun ravintolaan kaupungissa. Sen
verran vielä Timo asiaa heti puhelun jälkeen pohti, ettei hä-
nelle itselleen olisi tullut mieleenkään lähteä tyrkyttäytymään
ehdokkaaksi minkään puolueen listoille. Toisaalta, jatkuvasti
jotain tekemään tottunut tietysti voisi puuhastella aikansa ku-
luksi vaikka kunnallishallinnon parissa. Tosin tylsempää
vaihtoehtoa ei hänelle siinä hetkessä mieleen tullut.

Timo oli jäänyt puoli vuotta aiemmin eläkkeelle maakun-
nallisen ammatillisen koulutuskuntayhtymän palveluksesta.
Kun mitään päälle kaatuvia kiireitä ei elämäntapaeläkeläisel-
lä ollut syksyisin, jos koskaan, Timo päätti ottaa yleisellä ta-
solla selvää maan kunnallishallinnosta. Eihän se huono asia
ole, jos katsoo, mihin veroeurot menevät ja minkälaisen pää-
tösbyrokratian toimesta, tuumaili hän vain mielessään.

Hänelle selvisi, että valtio oli suuressa susi-uudistuksessa,
anteeksi sote-uudistuksessa, ottanut kuntien vastuista yli puo-
let pois, jolloin niiden toimeksi jäivät lainsäädännön pohjalta
keskeisimpinä opetus- ja kulttuuripalvelut, kuten varhais- ja
perusopetus, toisen asteen koulutus, kirjastopalvelut ja nuori-
sotyö. Toisena suurempana kokonaisuutena olivat tekniset
palvelut, kuten rakennusvalvonta, teiden ja muun infran ra-
kentaminen tai rakennuttaminen, sekä vesi- ja jätehuolto.

Lakisääteisten tehtävien lisäksi kunnat voivat itse ottaa it-
selleen muita itsehallinnollisia tehtäviä. Nämä liittyvät yleen-
sä talouteen, työllisyyteen, viihtymiseen ja identiteettiin.

Kunnat rahoittivat lakisääteiset palvelut pääsääntöisesti
kunnallisella verotuksella, valtionosuuksilla sekä palveluista
perittävillä maksuilla. Kunnallisveron – joka ei ollut progres-
siivinen – ja palveluista perittävän maksun suuruuden kunnat
saivat päättää itsenäisesti. Valtionosuuksien suuruuden

määräsi luonnollisesti maksaja, eli valtio. Mistä valtio sitten rahat sai? No, pääosin tietysti tuloverolla – joka oli progressiivinen, arvonlisäverolla ja valmisteveroilla. Ynnä viime ajat velkaantumalla rajusti.

Timo myös silmäili valtionosuuksien laskentaperusteita. Laissa valtionosuuksien määräytymisestä näytti olevan enemmän muuttujia kuin huonosti hoidetussa perunapellossa perunoita. Yksi tekijä lisäsi summaa ja toinen pienensi. Excellin osajana hän tiesi, ettei se väärin laskenut, mutta siihen syötetyistä luvuista ja niiden perusteista voi aina keskustella. Kun muuttujia oli useampia, jokaiselle valittajalle löytyi tekijä, jonka voi katsoa sortavan juuri heitä. Että siltä osin tasapuolista. Yhtä kaikki lopputulos täysin erilaisilla kunnilla – kuten Inarilla ja Kauniiaisella – oli lähellä toisiaan. Inari oli Inarissa, pinta-alaa hulppeat 18 000 neliökilometriä, ja Kauniainen Espoossa, pinta-alaa surkeat 6 neliökilometriä. Oli siinä esimerkiksi aurattavan tien ja lumen määrällä hulppea ero. Mutta silti se oli vain yksi pieni tekijä.

Suuremmassa perspektiivissä asiaa katsottuna ei tilanne muuttunut. Kotimaakunnan valtionosuus asukasta kohden oli suunnilleen sama kuin Uudenmaan.

Timo hetken ihmetteli mielessään, mistä johtui pääkaupunkiseudun jatkuva itku siitä, että he elättivät muun Suomen. Valtionosuudet eivät tukeneet tuota väitettä, joten perusteen – jos sellaista yleensä oli – täytyi löytyä muualta.

Hetken mietinnän jälkeen hän uskoi löytäneensä todennäköisen syyn itkuun. Se oli tuloveron progressio ja eläkeläisten määrä, heidän tulonsa ja suhteellinen sijoittuminen kartalla. Valtion tuloveron progressio tarkoitti sitä, että tulojen noustessa veroprosentti nousi. Pääkaupunkiseudun kunnan asukasta kohden valtiolle maksama tuloveron suuruus oli moninkertainen suurimpaan osaan muuta maata verrattaessa. Ja Kauniainen oli tilastossa omassa sarjassaan.

Monissa syrjäkunnissa yli kuusitoistavuotiaista eläkeläisten ja sairaseläkeläisten osuus oli yli viisikymmentä prosenttia. Monen eläketulo oli niin pieni, etteivät he maksaneet ol- lenkaan valtion tuloveroa. Lisäksi samojen kuntien työttö- myysprosentti oli reilusti yli kymmenen. Noita lukuja katsel- lessa insinöörin lasisilmäkin kostui. Tätä kehityksen rataa mentäessä moni kunta joutuisi pyytämään viimeisiä valoja sammuttelemaan henkilön naapurikunnasta, jos se nyt sattui- si olemaan yhtään paremmassa hapessa.

Timo mietti vielä hetken, oliko pääkaupunkiseudun itkulle perusteita ja löysi sille vasta-argumentteja. Syrjäisemmät alueet kasvattivat lapset ja kouluttivat nuoret, jonka jälkeen kasvukeskukset nappasivat heidät aktiivivuosiksi asukkaik- seen ja veronmaksajikseen. Eläkeikään tultuaan monet pala- sivat synnyinseuduilleen tuoden mukanaan eläkkeiden pie- nehkön verokertymän ja suurehkon sairaanhoitotarpeen. Näin ollen progressiivisen tuloverotuksen ja valtionosuuk- sien kautta tapahtuva kiistaton tulonsiirto kuntien kesken oli vain pitkällä aikavälillä asiaan kuuluva kasvatus-, koulutus- ja sairaanhoitomaksu.

Oliko korvaus riittävä, vai vajaaksi jäävä, siitä hän ei enää viitsinyt muuta miettiä, kuin että matematiikka oli niin metka laji, että sopivasti lukuja viivan alle tai päälle laittamalla saisi näin epämääräisestä aiheesta epäilemättä mieleisensä loppu- tuloksen. Sen sijaan Matiaksen viittaus hänen opettajan työ- hönsä sai Timon muistelemaan menneitä työvuosiaan. Pian hän huomasi, että vanhan miehen muistellessa menneitä kai- kesta on kauan aikaa.

3. Oi, vai voi niitä aikoja?

*Vain sattuma lähdössä on ratkaissut, miltä puolen ristiko-
koa hän maailmaa katselee.* Noilla sanoilla Linna kuvasi
Tuntemattomassa erästä upseeria ja nuo sanat tulivat Timolle
mieleen, kun hän mietti aikoinaan tapahtunutta ammatinva-
lintaansa. Ristikon eri puolet eivät siinä olleet kuitenkaan hä-
nen vaihtoehtojaan.

Jäätyään eläkkeelle ammatillisen koulutuksen tehtävistä
Timo oli aikansa kuluksi miettinyt, mikä osuus ihmisen elä-
mässä oli sattumalla, mikä omilla valinnoilla ja mikä toisten
vaikutuksella. Kohtaloon ja johdatukseen hän ei selityksenä
osannut turvautua, tai syyttää niitä. Tulkinnaksi mietinnässä
jäi, mikä edellä olevista oli matkassa tapahtumassa, joka rat-
kaisi hänen loppuelämänsä työnantajan ja työuran. Oltuaan
intin loppuaikoina hammaslääkärissä kaupungilla käymässä,
ja kun aikaa jäi ennen paluuta kasarmille, hän meni työvoi-
matoimistoon töitä kysymään. Tyly oli vastaus, ja Timo oli jo
ovella poistumassa kun virkailija kysyi: – Kurssikeskukselta
soittivat, siellä olisi kymmenen viikon tuuraus alkamassa
sorvarien opetuksessa. Tiedätkö alasta jotain?

Opettamisesta hän ei silloin tiennyt paljoakaan, mutta ei
sitä siinä tilanteessa kysyjälle kertonut. Koneteknikon tutkin-
to hänellä oli ja sorvin takana hän oli seisonut menestyksellä,
joten niiden perusteella katsoi itsensä tehtävään riittävän pä-
teväksi ja pyysi soittajan puhelinnumeroa. Tuo puhelu johti
siihen, että hän jäi eläkkeelle kyseisen koulutuskuntayhty-
män palveluksesta neljäkymmentäyksi vuotta myöhemmin.

Menneen talven lumia on kirjoittajan kuudes teos, jossa aktiivisesti aikamme menoa ja uutisvirtaa seuraava elämäntapaeläkeläinen edelleen kuvaa sarkasmia, ironiaa ja hieman vinoa huumoria tavoittelevalla tyylillään aikamme kummallisuuksia.

Johtuneeko iästä ja hieman nostalgisesta ja melankolisesta luonteesta, että tässäkin teoksessa kirjoittajan ajatus myös säännöllisesti karkaa aiemmista teoksista tuttujen sivupersoonien, Max, Timo ja Esko, kautta menneiden aikojen tapahtumiin vuosien ja vuosikymmenten taakse. Mikä niissä on faktaa ja mikä fiktiota, sitä ei kirjoittajakaan varmuudella muista, joten se jääköön jälleen vapaasti lukijan harkittavaksi.

BoD

9 789528 011262